

Heb je kinderen of ben je moeder?

Door Yoeke Nagel

Gepubliceerd in Libelle 046/2008

Kinderen krijgen betekent niet voor elke vrouw dat ze zich dan ook direct ‘moeder’ voelt. Waar ligt dat aan? En weten we eigenlijk wel precies hoe dat moederschap dan zou moeten voelen? Over moederschapsmode en moedeloze mama’s.

Vroeger - en mijn hele leven van voor de kinderen is ‘vroeger’ - was ik van alles tegelijk en door elkaar: vrouw, student, minnares, buurvrouw, vriendin, dochter, zus. Maar ‘moeder’ worden bleek voor mij iets dat maar moeilijk af te zetten is. Geen functie, iets wat je doet, maar een identiteit, iets wat je opeens bent en altijd blijft. Een onzichtbaar voelsprietje, ergens in mijn borst, stond vanaf hun komst voortdurend op mijn kinderen gericht. Toch kon ik me ook nog uitstekend amuseren zonder mijn kinderen om me heen. Dat kwam goed uit in de periodes dat ze bij hun vader waren, met wie ik al snel een co-ouderschap had. Zo had ik het beste van twee werelden: de ene week volop moeder, de andere week vrije vrouw, als de kinderen onder de goede zorgen van hun vader waren. Dan kon ik intens genieten van mijn werk, een relatie, vrienden. De kinderen verdwenen dan even naar mijn achterhoofd, al waren ze nooit helemaal uit mijn gedachten.

Moeder is een rekbaar en creatief begrip

Dat totalitaire moederkloekgevoel dat veel andere gevoelens uitsluit, kreeg ik pas toen mijn kinderen al puberend zulke onverwachte ontwikkelingen bleken door te maken dat ik in paniek raakte. Eentje kreeg een ziekte, de ander was zielsongelukkig op school. Precies toen stopte ook het co-ouderschap plotseling. Alles stond op z’n kop. Pijlsnel reorganiseerde ik mijn leven radicaal. Opeens was ik bijna fulltime moeder en moest alles om de kinderen draaien. Minder werk. Geen tijd meer voor sociale contacten. Niet meer naar mijn partner toe. Thuis blijven en bezorgd wachten. Huiswerk. Kopjes thee. Van een feestje ophalen. Kleren mee kopen. Alle ‘typische moederdingen’ die ik tot die tijd overbodig had gevonden omdat ze zichzelf uitstekend konden redden. Elf maanden hield ik het nieuwe moederregime vol. Voldoende tijd om opnieuw huisregels vast te stellen, het wilde uitgaansleven aan banden te leggen, een normaal eetpatroon terug te vinden en de gezondheid met radicale ingrepen weer op peil te krijgen. Toen waren de grootste problemen onder controle, waren zij mijn voortdurende getuttel zo spuugzat en had ik zo’n honger naar een sociaal leven dat we opgelucht besloten om maar weer normaal te doen. Ik heb heel wat geleerd van die periode. Bijvoorbeeld dat het mogelijk is om het moederschap op een totaal andere manier vorm te geven dan ik gewend was. Kennelijk is moeder zijn een rekbaar en creatief principe. Waarom hebben we dan vaak van die hoogdravende fantasieën over ‘hoe het zou moeten’ en over waarom we daar helaas niet aan voldoen?

Kader 1

Evelien, 38, moeder en ‘hulpmoeder’

“Mijn twee nichtjes waren 4 en 6 toen mijn zus hoorde dat ze kanker had. De keuze om ze bij ons in huis te nemen hebben we bewust gemaakt toen mijn zus nog leefde. Inmiddels zijn de meisjes 15 en 17 en ze hebben er een zusje bij van 5 waar ze heel lief voor zijn. Ik ben wel eens bang geweest dat ik meer zou

houden van het kind dat uit mijn buik geboren is, dan van mijn twee 'cadeaukinderen', maar dat is helemaal niet zo. Voor de oudste twee gebruiken we altijd de term 'hulpmoeder', zoiets als een hulpsinterklaas, omdat ze ook de herinnering aan hun eigen moeder koesteren. Mij maakt het niet uit hoe ze bij me zijn gekomen: het zijn alle drie mijn kinderen en ik houd van alle drie op een andere manier."

Mazzel als er 7 blijven leven

Hoe was het om moeder te zijn in de oertijd? De middeleeuwen? Waar dachten moeders aan in de Gouden Eeuw? Waar lagen ze van wakker? Geschiedschrijvers noteerden het niet, dus kunnen we er alleen over fantaseren. Heel lang geleden, stel ik me zo voor, waren sommige dingen in het leven misschien nu eenmaal zoals ze waren. Vooral voor vrouwen. Er hoefde niet over nagedacht te worden omdat er toch geen keuze mogelijk was. Je trouwde. Je kreeg kinderen. De kinderen gingen het huis uit, trouwden, bezorgden je kleinkinderen. Een tijd later ging je dood. Klaar. De twijfels bleven verborgen in moegewerkte vrouwenhoofden. Je was een goede moeder als je twaalf kinderen baarde en meestal te eten had voor ze. Maar een moeder met een garnalenpellerij aan huis en een kleintje aan de borst, stel ik me zo voor, kan het zich niet permitteren om teveel aandacht kwijt te raken aan niet-dodelijke kinderproblemen. Die ene leert nu eenmaal niet zo goed, dus die kan mooi de fabriek in. Die ander is al een keertje zwanger geweest. De derde heeft de handjes een beetje los zitten en de vierde is een dromer, die hoor je niet. Zo is het nu eenmaal. Als er zeven van de twaalf in leven bleven tot ze volwassen waren, had je mazzel. Nog eerder, in de achttiende en negentiende eeuw, was het moederschap al helemaal niet spectaculair. Wie genoeg monden te voeden had, gaf de volgende ongeplande koter aan een nicht die niet zelf zwanger werd. En wie het kon betalen huurde een min, een meisje voor dag en nacht of een gouvernante in.

Kader 2

Heleen, 48, moeder zonder kinderen.

"Toen we besloten uit elkaar te gaan, bleven de kinderen bij hem. Ik was en bleef weliswaar hun moeder, maar ik vond mezelf niet in staat om elke dag voor ze te zorgen omdat ik bezig was een eigen bedrijf op te zetten. 'Eerst mijn werk op orde', zei ik in eerste instantie, maar daarna merkte ik dat ik het best prettig vond zonder kinderen. Hun vader kreeg een nieuwe vriendin waarmee zij het goed konden vinden. Zo werd de 'tijdelijke situatie' van vlak na de scheiding heel soepel de definitieve oplossing. Ik heb wel lang voor nieuwe vrienden verzwegen dat ik ook kinderen had. De mensen die het wel wisten gaven al commentaar genoeg. Van gescheiden vaders met een weekeindregeling zijn mensen duidelijk minder geschokt! Ik heb zelf nooit spijt gehad dat ze niet bij mij wonen. En zij doen het prima bij hun vader en zijn vriendin."

Zien en niet horen

We doen wel alsof er een universeel moedergevoel is, maar in de loop van alleen al de afgelopen eeuw zitten daar belangrijke verschillen in. De heersende moedermode bepaalt wat binnen een bepaalde periode als 'goede moeder' gezien wordt. Bij de geboorte van mijn eerste kind kreeg ik van mijn schoonmoeder een hilarisch boek cadeau: 'Jaren der Jeugd', een opvoedingsboek uit 1942. De adviezen die erin gegeven werden, leken in niets op de geldende opvoednormen van vijftig jaar later.

“Ongeremde tederheid van de moeder tegen haar kind doet weinig goed en soms zeer veel kwaad. De ware liefde is flink en blijkt het meest in de juiste zelfbeheersing. Liefde eist offers en offers alleen maken de liefde goed en sterk en het leven groot en krachtig,” schreven de auteurs, allen psycholoog van aanzien. Kinderen mochten in die tijd nog gezien, maar nimmer gehoord worden, vonden de professionals. En als een kind niet frisgewassen, gehoorzaam en nijver was kon hij een corrigerende aframmeling krijgen van zijn liefhebbende moeder. Wat een verschil met de moderne benadering! Tegenwoordig staat aandacht voor karakter, aanleg en de bijzondere behoeften van het kind centraal. Die moet zich immers zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen. Daar past de moeder haar activiteiten maar bij aan.

Mooie mama's, om moedeloos te worden

Steeds opnieuw wordt door psychologen, medici, orthopedagogen en economen vastgesteld wat de gemiddelde, 'normale' ontwikkeling van 'het kind' uit die tijd hoort te zijn en hoe moeders dus het beste kunnen moederen. De moderne moeder in 1920 moet een strenge vader inschakelen voor het uitdelen van stevige lijfstraffen. De moderne moeder van 1942 moet zich niet bezighouden met laffe knuffels en onzinnige tederheid. Rond 1970 is de moderne moeder de beste vriendin van haar kinderen. En tegenwoordig hoort het moederschap opgewekt gecombineerd te worden met een bruisend seksleven, een schitterende carrière, een elegant lichaam en een stijlvol interieur. Het pas verschenen boek 'Het mooie mamma manifest', om maar eens een uitwas te noemen, staat bomvol trucs om dat op stilettohakken voor elkaar te krijgen. De belangrijkste truc is helemaal niet modern, want zo doen de rijken dat al eeuwen: neem een oppas. Die kan de delen van je leven overnemen die je zelf niet trendy of spannend genoeg vindt. Luiers, afwas, boodschappen, opruimen en hapjes voeren vallen daar natuurlijk onder. Dat geeft de mooie mama de tijd om te shoppen: een kasjmier babytruitje voor de kleine en een bijpassend kasjmier topje voor mama. Kan nog net tussen de Themaborrel op het werk en het consult bij de kinderpsycholoog over mogelijke aanwijzingen voor latere leerproblemen. Je wordt al moe als je het leest. Niet zo moe als de garnalenpellende moeder met twaalf kinderen uit de jaren twintig. Anders moe. Moedeloos. Wat moet er veel tegenwoordig! Met zulke hoge eisen is het geen wonder dat zoveel moeders zuchtend gaan geloven dat we er maar stinkend weinig van bakken in de praktijk!

Kader 3

Simone, 42, lerares Nederlands en moeder

“Ik heb drie kinderen, waarvan de eerste dood geboren werd. Het duurde vier jaar voordat ik weer zwanger werd. Die keer ging het goed. Vier jaar lang voelde ik me wel moeder, maar dan zonder kind. Dat was een grote motivatie voor me om lerares te worden. En het maakte dat ik veel heb nagedacht over wat het moederschap nu eigenlijk inhoudt voor mij persoonlijk. Het verlangen om te zorgen voor kinderen en ze iets te bieden maakt dat ik vaak een bijzondere band heb met mijn leerlingen, maar ook met hun ouders. Ik maak het regelmatig mee dat een moeder zegt: 'Ik heb wel kinderen, maar ik voel me altijd tekortschieten als moeder.' Veel vrouwen hebben kennelijk een min of meer vastomlijnd beeld over hoe het hoort. Vervolgens veroordelen ze zichzelf als moeder omdat ze niet altijd en alsmaar aan dat beeld kunnen voldoen. Door de ene keer moeder te zijn zoals dat bij hen past en de andere keer te doen wat ze bij Supernanny gezien hebben, maken ze het leven voor

zichzelf en voor hun kinderen alleen maar chaotisch. Ik probeer ze vooral gerust te stellen. Iedereen mag fouten maken en elke moeder is anders.”

Allemaal buitenbeentjes

Toch is er in elke tijd een groep die niet aan de norm hoeft te voldoen. De moeders van buitenbeentjes hebben geluk: de regels voor de middenmoot gaan nooit op voor uitzonderingen. Zij moeten grotendeels zelf, en met veel creativiteit, uitvinden wat hun bijzondere kind gelukkig kan maken.

Kinderen met lichamelijke afwijkingen, kinderen die alsmaar liever buiten rennen dan binnen zitten, kinderen die steeds gesprekken met overleden familieleden voeren, jongetjes die jurkjes willen dragen en meisjes die president willen worden: zij creëren bijzondere moeders. Moeders die weten dat ze nooit zullen voldoen aan het heersende moedermodebeeld. Misschien is dat wel een reden voor grote opluchting. En laten we wel wezen: bestaan die doorsnee, gemiddelde, normale kinderen eigenlijk wel? Kunnen moeders dan niet beter allemaal hun eigen vorm van moederschap vinden in plaats van wanhopig te proberen om te voldoen aan de heersende moederschapsmode? Het zou best eens kunnen dat ‘moeder’ er een veel leukere functie van wordt en moeders er nog gelukkiger bij blijven ook.

[KADER]

Maatschappij en kinderen

Eenderde van de kinderen tot twaalf jaar geeft toe wel eens iets te hebben gedaan wat niet mag. Waar denkt u dan aan? Tasjesroof? Inbraak met geweld? Mis. De kinderen hebben wel eens een maand te vroeg vuurwerk afgestoken, of een pakje kauwgom in hun zak gestopt. En ze weten dat dat niet mag. Dertig jaar geleden werd zoiets gezien als doodnormaal ‘Pietje Bell of Dick Trom-gedrag’. Een beetje ondeugend. Hoort erbij. Tegenwoordig zijn we geneigd om kinderen met dergelijk gedrag te zien als ‘crimineel in de dop’. Maar met de meeste jongeren komt het heus wel goed. Bij die paar duizend die werkelijk het criminele pad op gaan is vaak veel meer aan de hand: verwaarlozende ouders, problematische leefomstandigheden, ouders die zelf bekend zijn met criminaliteit. Natuurlijk is dat een paar duizend jongeren te veel, maar het hoeft ons vertrouwen in de mensheid niet te ondermijnen.

O.a. onderzoek UvA

[suggestie gebruik onderstaande quotes: streamers]

De jeugd van tegenwoordig

“De jeugd van tegenwoordig houdt van luxe. Ze hebben slechte manieren, ze verachten autoriteit, ze hebben geen respect voor ouderen, ze kletsen tijdens de les en tiranniseren hun docenten. Kinderen zijn tirannen geworden.”

-Socrates, 400 vChr.

“Ik zie geen hoop voor de toekomst van de mensheid als die afhangt van de jeugd van tegenwoordig, omdat alle jongeren hondsbrutaal zijn. Toen ik jong was leerden we om respect te tonen voor ouderen, maar de jeugd van tegenwoordig is buitensporig brutaal en verdraagt geen terechtwijzingen.”

-Hesiodius, 18^e eeuw vChr.

“De wereld gaat door een heel moeilijk tijdperk. De jeugd van tegenwoordig denkt alleen maar aan zichzelf. Ze hebben geen respect voor ouders of ouderdom. Ze

verdragen geen terechtwijzingen. Ze spreken alsof ze alles weten en dat wat wij wijsheid noemen is dommigheid in hun ogen. De meisjes zijn brutaal, onfatsoenlijk en onvrouwelijk in hun taal, gedrag en kleding.”

-Petrus de Heremiet, 1274 nChr.

P.S.:

95% van de opgroeiende kinderen kan het goed vinden met de opvoeders.

In ‘klassieke gezinnen’ waarin alleen de vader voor het inkomen zorgt, vinden ouders het vaker ‘zwaar’ om op te voeden dan in minder klassieke situaties zoals eenoudergezinnen of tweeverdieners.

Van ouders die opvoeden zwaar werk vinden heeft 55% feitelijk geen concrete opvoedproblemen. 10% van de opvoeders heeft wel problemen, maar dat staat los van de gezinssamenstelling en heeft vaak te maken met de financiële situatie.

Cijfers: SCP - Kinderen in Nederland

Noot: op verzoek van de betrokken moeders zijn hun namen in dit artikel veranderd.

Boeken

-Anna Johnson: Het mooie mamma manifest

-Yoeke Nagel: Co-ouderschap, het beste van twee ouders

-Elisabeth Badinter: De mythe van de moederliefde

-Dr. Benjamin Spock: Baby- en kinderverzorging & opvoeding

-Dr. A. Chorus: Jaren der Jeugd

[voor 't geval de redactie dit van belang acht:]

Yoeke Nagel is psychosociaal therapeut en journalist. Zij schreef o.a. ‘Co-ouderschap, het beste van twee ouders’ en werkte mee aan de actualisering van het standaardwerk voor ouders van Dr. Benjamin Spock.